

Реферат на тему: "Смішне - як основа творчості Остапа Вишні (курсова робота)"

Остап Вишня

Смішне - як основа творчості

Остапа Вишні

План

1. "Уродженець краю, де завжди було в шані гумористичне слово" (У. Дузь).
2. "Моя автобіографія" - твір, який має кілька мистецьких пластів"
3. Українська ментальність у творчості О.Вишні (гумореска "Чухраїнці").
4. Засоби комічного в "Зенітці"
5. Тема любові до природи, її захисту в "Мисливських усмішках"

Сатирично-гумористичні твори розходяться нині надзвичайно швидко. Веселу книжку люблять всі. Хотілося б вловити в цьому приємний відгомін тих благословених часів, коли в українській літературі засіяла зоря на ім'я Остап Вишня. Щоб нині зрозуміти творчість Вишні, потрібно ретельно з'ясувати, хто він, легендарний Остап, чиїх батьків дитина, де зріс і в кого навчався, що робив і з ким дружив, з чого радів і з чого мучився... перед нами життя, яке й досі не дуже охоче розкриває свої таємниці, частково поховані в недоступних архівах, а частково збережені в усних джерелах, що не завжди співвідносяться з істиною.

Йому випало жити в пору великих соціальних зрушень, в період світлих надій і чорної розлуки, епохальних звершень і масового терору.

Іронія літературної долі О.Вишні в тому, що його унікальний сатиричний хист сягнув висоти в часи утвердження кривавої диктатури Сталіна, і проте саме йому, найталановитішому серед всіх українських сміхотворців, удалося вижити (а загинули майже всі, зокрема, Василь Чечвянський - рідний брат, Юрій Вухналь, Кость Костко, Юхим Гедзь) й дочекатися настання "відлиги", коли вперше за чверть віку з'явилися сприятливі умови для творчості. Можна тільки уявити: багато міг би зробити цей веселий геній, якби в період найвищого розквіту не зазнав нищівного удару і якби над ним майже до смерті не висів долюклів меч берієвської інквізиції.

13 листопада 1889р. на хуторі Чечва, біля тихого містечка Груні, що на Полтавщині, в маєтку поміщиків фон Рот народився хлопчик Павло Губенко. Хоч народився хлопчик у поміщицькому маєтку, але не належав він ні до дворянського, ні до поміщицького роду, і вперше його голос пролунав не в розкішних хоромах, а в селянській білій хаті, де жив його батько Михайло Кіндратович Губенко - колишній солдат царської армії, а потім прикажчик у фон Ротів. Через шістнадцять літ після цієї події він не без лукавого усміху запише в щоденнику : "Я, такий собі Павлушка, селянський син, бігав без штанів по Груні на Полтавщині, бігав, ширяв картоплю, драв

горобців, біла мене мати віником і навіть горнятками череп'яними кидала в голову. Спасибі матері!"

У цій хаті крім Павла, народилося ще шістнадцять Губенків, і вже сама ця обставина змушувала батьків добре-таки сушити голову над одвічним і легким родинним питанням: як влаштувати дитину в школу, як звести кінці з кінцями, щоб дати їй освіту та вивести в люди.

Ось як згадує про це Остап Вишня у творі "Думи мої, думи мої..." "Потім освіта. Розірвана освіта (перший учитель Іван Максимович Мовчан, старий дід – і він бив нас лінійкою по руках, а я б тепер, коли б мав змогу знайти цю лінійку, я б її поцілував!").

Потім з Павлушки вийшов Остап вишня. Письменник. Так як же я не буду вдячним за віник і за горнятко матері, за лінійку вчителеві І.М.Мовчанові. І я вдячний".

Ті, хто близько знав сімейство Губенків, стверджували, що батьки письменника були охочими до жарту й добре відчували комічне. Мати, Параска Олександрівна (дівоче прізвище Балаш), мала веселу вдачу, знала безліч народних приказок і прислів'їв, якими густо пересипала свою мову. А про батьків характер чи не найкраще свідчить епізод з підписання "тестаменту". Про це розповідав сам Павло Михайлович – батько помер у нього на руках. Коли Михайлу Кіндратович подати для прочитання і підпису текст, він зібрав усі останні сили і почав читати вголос: "Я Михаил Кондратьевич Губенко, при полном разуме и памяти, завещаю жене и наследникам движимое и недвижимое, при сем..." Дійшовши до цих слів, батько підписав заповіт, зрезюмувавши: "При сем руку приложил и ноги протянул Михаил Кондратьевич Губенко".

В "Автобіографії" письменник згадує:

"Оддали мене в школу рано . Не було, мабуть, мені й шести літ. Скінчив школу, прийшов додому, а батько каже:

— Мало ти ще вчився. Треба ще кудись отдавати . Повезу іще в Зіньків, повчись іще там, побачимо, що з тебе вийде .

Повіз мене батько в Зіньків, хоч і тяжко йому було тоді, бо вже нас було шестеро чи семеро, а заробляв він не дуже. Проте повів і віддав мене в Зіньківську міську двокласну школу.

Зіньківську школу закінчив я року 1903 з свідоцтвом, що мало бути поштово-телеграфним чиновником дуже якогось високого розряду. Та куди ж мені в ті чиновники, коли "мені тринадцятий минало".

Отже, вчився Павло охоче, наука давалася легко. З плачем просив батька, щоб після Зіньківської двохкласної школи повіз мене на навчання до Глухова у вчительську семінарію. Та ба! Михайло Кіндратович не міг зробити йому такої ласки – не було на те грошей у багатодітній сім'ї. Спорядили Параска Олександрівна чотирнадцятирічного Павла й відвезла до Києва у військово-фельдшерську школу, де вже рік навчався його брат Василь на "казьонний кошт" як син відставного солдата. І хоч болісно було хлопцеві розлучатися зі своєю солодкою мрією про вчительство, довелося студіювати медицину.

Зрештою, він і тут вчився чудово, багато читав, особливо любив читати Гоголя. "Так од дитинства і до старості з Гоголем" – писав у останні роки свого життя Остап Вишня. "Певне, якби не Микола Васильович, — признався письменник, — то лікарював би я, очевидячки, всеньке своє життя. Це він потяг мене в літературу". Щодо театру – то, певно, жодної прем'єри не було пропущено. Садовський, Саксаганський, Заньковецька – митці, які назавжди залишилися в серці Остапа Вишні прихильність до цього виду мистецтва.

По закінченні військово-фельдшерської школи – служба в армії і робота в хірургічному відділенні лікарні Південно-Західної залізниці у Києві. "Служив і все вчився, все вчився – хай воно йому скажеться. Все за екстерна правив". За цією іронічною фразою – колосальна праця. Ніби відчуваючи майбутню долю, добре розумів, як мало йому здобутих знань. Залишався єдиний шлях – самоосвіта. На цей час батько вже помер і потрібно було допомагати родині, бо лише він і брат Василь ледь-ледь звелися на ноги. Працював і одночасно готувався до екзаменів на атестат зрілості. Успішно склав їх у 1914р. вступив на історико-філологічний факультет Київського університету.

"Як ударила революція – завертівся. Будував Україну. Бігав з Центральної Ради і університет, а з університету в Центральну Раду. Тоді по св.Софії, з св. Софії до "Просвіти", з "Просвіти" на мітинг, з мітингу на збори, з зборів у Центральну Раду. ДО того було ніколи, що просто страх... Хотілося, щоб і у війську бути, і в парламенті бути, і в університеті бути, і на всіх комітетах бути, і на національний фонд збирати, і пісень співати. Та куди вам? Де співають – там і я! Де говорять – там і я! Де засідають – там і я.

Державний муж, одним словом" ("Моя автобіографія")

Писало це в березні 1927 р. І, як бачимо, з легким серцем, з гумором, з вірою в те, що всі митарства позаду і всі неясності з'ясовані, що справедливість восторжествувала і давні метання під впливом соціальних ілюзій минули безслідно, а попереду – світла дорога до щасливого майбутнього і можна тільки посміятися над своєю колишньою наївністю.

Відтоді до кінця життя ніколи більше не хотілося Остапу Вишні іронізувати з приводу того, як він вертівся в роки революції. Лише від часу написання цитованої автобіографії близько шести літ, і в "компетентних органах" згадують його активність, і то в такій несподіваній інтерпретації, що в нього надовго відпаде охота і до гострого гумору і до безневинної іронії...

Проте за наведеною вище гумористичною цитатою письменника прихована згадка про три надзвичайно важливі для його долі роки. Студент Павло Губенко під час революції справді виявив неабияку громадську активність. Йому здавалося, що на звільненій від трьохсотлітнього царського гніту Україні вже розпочалося національне відродження, і як громадянин, а не переляканий обиватель, він прагнув особисто поринути у вир подій, зробити щось корисне у вирішальний для Батьківщини час. В біографії Остапа Вишні були і Центральна Рада і Свята Софія (тобто Софійський собор, де відбулися найголовніші політичні акції періоду Центральної Ради і Директорії),

зрештою був і Кам'янець-Подільський... Під час громадянської війни, особливо розгулу денікінщини, чимало українських інтелігентів, рятуючись від можливих репресій, перебралися подалі від Києва, здебільшого саме до Кам'янця. В житті Остапа Вишні це короткочасне перебування на Поділлі відіграло фатальну роль. Туди ж, до Кам'янця приохочувала й петлюрівка Директорія і це кидало тінь на кожного, хто волею обставин опинився в цьому місці, тінь Кам'янця нависла над багатьма українськими літераторами чорно-кривавою хмарою. Але саме в цьому місті почалася літературна робота Остапа Вишні.

"Перебуваючи в Кам'янці на Поділлі, написав фейлетон про Денікіна й поніс у "Робітничу газету".

Секретарював там Хомик (молодий).

Прочитав і сказав "Добре".

І не надрукував.

Потім я поніс свого фейлетона до "Народної волі"

Редактор (небіжчик Часник) узяв, прочитав, сказав: "Добре".

І надрукував".

Твір, про який згадує письменник, мав назву "Демократичні реформи Денікіна" (опублікований 1919 року за підписом Павла Грунського). Це була не перша літературна спроба. Десь за півтора року до того, ще в Києві, Остап Вишня написав фейлетон про одного з міністрів Центральної Ради, але надрукувати його не вдалося. Тоді він покинув навіть мріяти про роботу в газеті. А тут, нарешті, успіх і можливість дальшого співробітництва. Фейлетони Павла Грунського друкують мало не щодня, спершу - "Народна Воля", пізніше "Трудова громада". За неповних два місяці опубліковано понад 20 творів.

У 1920р. Павло Губенко повернувся до Києва, і ті, кому належало турбуватися про захист революцій, не обійшли його увагою: він був заарештований, а через півроку, після детального з'ясування характеру його дій і ретельного вивчення змісту його писань, звільнили. У вирішенні його долі в той драматичний момент узяв визначний діяч КП(б)У В.Елланський, що згодом став одним з фундаторів української літератури і відомий тепер читачам як Василь Еллан-Блакитний.

Залучивши до роботи у "Вістях ВУЦВК" тоді ще невідомого Павла Губенка, В.Еллан-Блакитний відкрив йому найбільш перспективний шлях творчого зростання. Остап Вишня працював, за його ж словами, "як горний віл", він писав майже щодня по фейлетону. Під його пером жанр українського фейлетону сягнув інших висот художності. В особі Остапа Вишні український читач вперше побачив сатирика — громадського діяча. Не думаючи про високі мистецькі цілі, він у суєті неспокійного газетного життя творив шедеври.

1923 року в Харкові вийшла дуже веселе книжка: "Сільськогосподарська пропаганда". Авторів було два: Марк Твен і Остап Вишня. ДО збірки увійшло класичне оповідання Марка Твена "Як я був редактором сільськогосподарського часопису" і кілька гуморесок Остапа Вишні, зокрема "Агрономка з Пуплієм Козанським полеміка".

Видання не помітили тогочасної критики, і даремно. Дебют Остапа Вишні виявився справді символічним. Обидва письменники – Марк Твен і початківець – були першокласними газетярами, обидва з часопису пішли у велику літературу, обом випало стати поруч у світовому храмі сміху.

Мало хто з письменників був таким близьким до народу, як Остап Вишня. Він не попускав найменшої нагоди побувати десь у "глибинці". Географію його мандрів легко вивчати за творами, бо, либонь жодного разу сатирик не повертався навіть з короткочасної поїздки без циклу фейлетонів чи гуморесок, а з тривалих відряджень приїжджав з готовими до видання рукописами. Так, "Сільські усмішки" з'явилися в результаті поїздки 1923р.в с.Пасіки на Харківщині; "Кримські усмішки" – наслідок місячного відпочинку в Нижньому Сімеїзі 1924р.; збірка "Лицем до села" написана під час перебування в с. Мануйлівці на Полтавщині в 1925р.

Починаючи з 1924 року, щороку виходило по десять-п'ятнадцять книжок Остапа Вишні, деякі з них перевидавалися по 5-6 разів. А 1929 року на Україні випущено рекордну кількість його видань –27.

На початку 30-х років відчувалися зміни в суспільній атмосфері країни. 1930р став останнім роком масових видань Остапа Вишні. Саме тоді було ліквідовано "Книгоспілку", яка так багато зробила для розвитку української культури. Остап Вишня друкувався в основному в "Книгоспілці" й Держвидаві України і , отже, втратив один з важливих каналів спілкуватися з читачем. Наступав період доносів, ярликів, наклепів. 1930 року з'явилася в пресі й перша "Ластівка"(стаття з свідомо образливим заголовком "що таке Остап Вишня"). О Полторацький кидав письменнику звинувачення, які виходили далеко за межі літературної насмішки: автора "Насмішок" пильнували за те, що його творчість нібито "гостро конфліктує з вузловими, відправними точками нашої сучасності", з претензією на науковість робився висновок про "невідповідне до сучасності ідеологічне спрямування мистецької творчості" Остапа Вишні, її "войовничий антикультурний характер"

"Заздрість до таланту, наклепи, доноси зробили свою чорну справу – наприкінці 1933р. О.Вишню репресують як ворога народу. Після суду письменника відправили до автономної республіки Комі , на Печору. Майже десять років спокутує незнану "вину" перед народом в Іхті та інших таборах далекого суворого краю, страждаючи від важкої хвороби, годуючи тайгову мошву.

З середини 1934 року Павло Михайлович починає вести табірний щоденник, який був опублікований лише наприкінці 80-х років під назвою "Чиб'ю". У це селище О. Вишню відправили на розстріл. ПО дорозі до конвоїра стався приступ апендициту, — розповіла згодом дружини письменника Варвара Олексіївна, — і два приречені ув'язнені, взявши на плечі й хворого, і його зброю, з великим запізненням прийшли до свого останнього притулку. А там уже зчиталася паніка, і всі були готові до пошуку двох політв'язнів , яких вважали втікачами, адже їхнього приходу очікували значно раніше. " И это враги народа?! – здивовано вигукнув табірний начальник у званні майора, побачивши Остапа Вишню із напівживим конвоїром на одному плечі, а з

карабіном на другому. Можливо цей випадок і врятував життя приреченому письменникові...

Та хіба одна така небезпека підстерігала Вишню — політв'язня? На видиму гибель було послано хворого письменника у полярну ніч. Привід: доставити "пакет". Сімсот кілометрів мав пробиватися. Тріскучі морози змінювала непроглядна віхола. Розрахунок у табірному керівництві був конкретний : політв'язень або замерзне голодний, або хижі звірі роздеруть...

Проте Павло Михайлович і дорогу смерті здолав!

Наприкінці 1943 року Остап Вишня несподівано опинився на свободі. З чийого наказу це було зроблено, невідомо. Не знав цього і сам засланець. Як згадують рідні письменника на основі його скупих оповідей, за півроку до звільнення, тобто влітку 43 жорна диявольського млина репресій раптово спинилися. Зміну в ставленні до себе письменник сприйняв дуже гостро: 1938 року вже було щось подібне, коли його відправили в далеку подорож, з якої він не повинен був повернутись. Тоді через щасливий випадок, через бездоріжжя, він з двома конвоїрами надовго застряв у дорозі, а коли за півроку добрався до місця, ситуація докорінно змінилася - знебувся страхітливий Єжов, а за ним і все керівництво табору. А новопризначене чи то не знало про попередні розпорядження, чи то анулювало їх...

Цього разу все відбувалося загадковіше. Його переодягли в досить пристойне, щойно змите вбрання, трохи підгодували й відправили до Москви. Там у сумнозвісних "Бутирках", завершено медичнокулінарний курс підготовки до виходу на люди, а 3 грудня за рішенням НКВС - звільнено. На двадцять три дні раніше визначеного вироком строку!

Не дуже затишно жилося письменникові й на волі. Звичайно, краще, ніж за колючим дротом, але ярлик контрреволюціонера й терориста, пришпилений на суді в березні 1934р. сановні благодійники забули зняти. Ця обставина не могла не мати впливу на творчість О.Вишні аж до 25 жовтня 1955р., коли його було повністю реабілітовано. Правда, жити йому відтоді залишилося менше року. Залишається тільки дивуватися, як у таких несприятливих творчих умовах йому вдалося написати стільки чудових речей, серед яких чимало справжніх шедеврів.

Зовні життя О.Вишні в останнє десятиліття було благополучним: виходили книжки, він мав вірних друзів, чудову сім'ю, матеріальний достаток, добрі побутові умови. Але душу ятрили не тільки спогади про минуле. Почуттям тривоги пройняті рядки щоденника, при читанні якого ловиш себе на думці, що писано його щиро, проте й не без остороги: адже твір могли читати й сторонні задовго до смерті автора... Тому в ньому такі скупі рядки про пекучі проблеми тогочасної доби, в основному ж записи - про літературу, загальнокультурні справи...

Незважаючи на хворобу, О.Вишня багато їздить, часто виступає перед читачами. Одна за одною виходять книжки, він перекладає Гоголя, Гашека, Маяковського, Чехова. Нарешті 1956р. виходять твори О.Вишні в двох томах. Фейлетони його часто друкують, вони талановито-дотепні, особливо коли йдеться про всяку закордонну

потолок; проте фейлетони, що торкалися внутрішнього життя, своїм сатиричним вістрям дістають об'єкти не вище крісла провінційного бюрократа чи голови колгоспу. Коли ж письменник робив спробу зачепити когось, хто стояв ледь-ледь вище дрібного чиновника, твір невідворотно поповнював запаси "неопублікованої спадщини".

Тридцять п'ять років подарувала доля Остапу Вишні на творчу діяльність; з них третину йому випало прожити на засланні.

Інша людина назавжди втратила б здатність сміятися, проте він знову прийшов до народу, що відродив письменника до нового життя.

Відповідаючи на злостиві випадки, він якось записав у щоденнику: "Мою роботу рецензував народ!" його справді читали мільйони, він добре знав, що народ його шанує, народ його любить. І письменник до останніх днів не поривав з ним безпосереднього зв'язку: ще за тиждень до смерті виступав перед читачами в Каховці на Херсонщині.

Помер П.М.Губенко 28 вересня 1956р в Києві.

Остап Вишня прийшов у літературу в складну і суперечливу добу в житті молодії Радянської держави.

Гумористичну оповідь про свій життєвий шлях О.Вишня написав протягом 15-16 березня 1927р. Відразу ж вона побачила світ у видавництві "Книгоспілка", через рік була надрукована вдруге.

"Чому ж я так поспішав з своєю автобіографією? Через віщо сам оце її випускаю у світ? Та дуже просто. Я ж не певний, що як дуба віріжу, хтось візьметься за мою біографію... А так сам зробиш, — знатимеш уже напевно, що вдячні нащадки ніколи тебе не забудуть", — писав він у постскрипті. Вишня гуморист добродушно кепкує сам з собою.

У цій біографії відображений "долітературний період". Дотепна розповідь про те, де і коли народився ("мати казали, що мене витягли з колодязя, коли напували корову Онішку"), про батьків та дідів ("Батьків батько був у Лебедині шевцем. Материн батько був у Груні хліборобом")

Другий і третій розділ присвячені не просто навчанню, а формуванню світогляду майбутнього художника слова, з тим же відтінком добродушного сміху:

"Письменник не так живе й не так росте, як проста собі людина?

Що проста людина? Живе собі, проживе собі й помре собі.

А письменник — ні. Про письменника подай — обов'язково подай: що впливало на його світогляд, що його обочувало, що організовувало його ще тоді, коли він лежав у матері під цицею і плямкав губами, зовсім не думаючи про те, що колись доведеться писати свою автобіографію.

А от тепер сиди й думай, що на тебе вплинуло, що ти на письменника вийшов, яка тебе лиха година в літературу потягла, коли ти почав замислюватись над тим, "куди дірка дівається, коли бублик їдять".

Що не речення — то народний жарт.

З легким серцем, шкилюючи над самим собою, Остап Вишня розповідає про "перші кроки" "дитинства золотого", що "промайнули" "між природою з одного боку та людьми

— з другого"...

Гумореска скомпонована з невеликих розділів - "фресок". Із своєї біографії О.Вишня "вихоплює найяскравіші, найхарактерніші епізоди, події. Те, що найбільше врізалось в пам'ять.

На зміну "дитинству золотому" рокам навчання приходить зрілість.

Юнак потрапляє у вир революції, про що згадує у своїй гуморесці.

У наступному "кадрі" розповідає: "весь тягар громадянської війни переніс"". "Ну а потім під'їхала платформа", "мене й посадили". Сміх проривався і крізь гіркі сльози: "Потім випустили мене, але я вже з платформи не злазив. Нема дурних".

Згадує про період, коли перебував у Кам'янці-Подільському: "Чого я був у Кам'янці, питаєте? Та того ж, що й ви!" Український інтелігент рятувався від можливих репресій денікінщини.

Ось як пише про початок творчості: з того часу, як "мене переїхали" з Києва в Харків "зробився я Остапом Вишнею"

Творчість починалась з політичних памфлетів і фейлетонів. Творчість присвятив селу -650

Відсталість селянства ("Земля обработки требует", "Як гусениця у дядька Кіндрата штани з'їла"), безкультур'я("Що таке іноді вміти", "Дружні поради"), неучтво, забобонливість ("Село-книга", "Якая ж із квача притика, коли він квач")

"Усипка, утечка, усумка й утруска" - проти викрадачів державного майна, створеного працею чесних трудівників. Підзаголовок "Теорія" - 24 грудня 1922р. в газеті "Вісті ВУЦВК"

Уркарт - англійський промисловець, фінансист уркарт - голова "Російсько-азіатського об'єднаного товариства", власник гірничого підприємства, намагається отримати у концесію свої володіння.

— визнач

— "Що з тими словами робити" - логічна переконлива відповідь

Боротьба проти відсталості, висміює хапуг, п'яниць, бюрократів, ледарів, утворює гуманістичну мораль, нове життя.

"Зенітка" 26 лютого 1944р. газета "Радянська Україна" - 2-й період творчості.

Тема мужності, нескореності народу в роки 2-ї світової війни, героїзм, захист Батьківщини

— старі і підлітки, дід Свирид - Лукерка

Мисливські усмішки

-милуватися природою

"Відкриття охоти" , "Мисливство" - захоплення природою

"Заєць" - ліричний відступ про золоту осінь

— кожне дерево одухотворене, наділене рисами і почуттями живої людини

Той, хто піднімає руку на природу, безжально руйнує її, — заклятий ворог.

"Самі собі шкідники" - "Чи не від того наші птахи й тварини дикі, що дехто з нас сам "дикий" - захист до охорони чарівної природи

пейзажі – поетична паралель до настрою ліричного героя – оповідача

-сміх добродушний, лагідний

герої – люди широкої натури, благородні, кмітливі, закохані в рідні краї, люблять дотепне слово, мислити вигадки.

"Вальдмени", "Як варити і їсти суп з дикої кучки", "Сом".

"Зенітка"

26 лютого 1944 р. газета "Радянська Україна" друкує "Зенітку" – цією гуморескою розпочинається другий період творчості Остапа Вишні. Письменник – патріот підносить тему мужності і нескореності народу в роки другої світової війни, утверджує його героїзм. Усі люди стала на захист Вітчизни. У боротьбі з кривавим фашизмом брали активну участь навіть старі діди й підлітки.

"Я хотів у тяжкі, грізні часи написати щось дуже веселе...щоб і моя робота спричинилась до того, щоб люди і на фронті, і в тилу таки по-справжньому розсміялися, та не засміялися, а просто таки зареготали. Одночасно, щоб моя гумореска відігравала й певну, сказати би, мобілізаційну, підбадьорювальну роль".(О.Вишня)

головний герой "Зенітки" – мудрий, життєрадісний, винахідливий і дотепливий. Людина мужня і скромна. Про всій героїчний подвиг у роки війни дід Свирид розповідає із стриманим гумором. У загальнонародну справу розгрому німецько-фашистських загарбників він вносить і свій носильний вклад.

Гумореска – це діалог оповідача з її героєм дідом Свиридом, котрий про свій вік говорить: "Та хто зна! Чи сімдесят дев'ять, чи вісімдесят дев'ять? Хіба їх полічим?" Цією деталлю підкреслено всенародну війну з окупантами.

Складається з двох частин: "соприкосновеніє" діда Свирида з фашистами і побутові "стражелія" з бабою Лукеркою – покійною дружиною, в яких дід "так напрактикувався, що ніяка війна мені ані під шапку".

У першій частині О.Вишня застосовує засоби сатири:

— бурлескна лексику: "загребли трьох отам на вигоні"(замість поважного "поховали");

— лайливі, принизливі слова: погань, несиголовці, ім'я старости "Панько Нужник";

— вживання середнього роду замість чоловічого: "Воно сопливе виплакало, щоб його в колгосп прийняли";

— Варваризм: "Вас іст дас?", "діла-гут".

Вила-трійчати, якими Свирид, "як щурят подавив" гітлерівців виростають у гіперболізований образ народної "зенітки". Ось як розповідає дід про своє генеральне "соприкосновеніє з фашистами, що спали на горищі:

"Чую – хрпочуть. Я з лопухів потихесеньку, навшпиньки, у хлів. У руках у мене вила трійчата залізні. Я розмахнувся та крізь лісу вилами – раз, два, три!

Як заверещать вони там, як закричать:

— Вас іст дас?

А Нужник:

— О, рятуйте! Хтось із землі з зенітки б'є!

Ага, думаю, сукині ви сини, уже мої вила вам на зенітку здаються, почекайте, ще не те буде".

— У другій частині, де йдеться про війну з бабою Лукеркою, панує гумор - запальний, вогнистий

Засоби комічного:

Застосування військової термінології у розповіді про бабу Лукерку:

"... Вийде на ганок та як стрельне:

-Свириде!...

сокира "як на теперішню техніку, так чиста тобі "Катюша" "стратегію" й "тактику" своєї покійниці дід Свирид добре вивчив, тому й передбачливо готував "позиції" для "оборони".

"Наступати на Лукерку, щоправда, я не наступав, більше одбивав атаки, а воюватися доводилося мені щодня"

"Кум і льотчик кріпкий був . Ас!"

"Держись, — кажу, — куме, битва буде! Якщо поодинці, будемо биті. Давай згуртуємось у військове соєдіненіє, бо інакше розгром. Перемеле живу силу й техніку!"

-Русизми: "У соприкосновенії з ворогом був", "війна - це ж моє рідне дело", "ошибка організаційна вийшла!"

-Комізм ситуацій, так, що вони нагадують військові повідомлення:

"Ось дід Свирид з кумом трусили кислці, та на дереві вирішили й запалити.

"Коли це знову як бахне: Знову за люльки!"

Так ми з кумом, як стій, з кислці у піке. Кум таки приземлився, хоч і скапотував, а я з піке - в штопор, із штопора не вийшов, протаранив Лукерці спідницю й урізавсь у землю! За півгодини тільки очунявся, кліпнув очима, дивлюсь: ліворуч стоїть кум, аварію зачуває, праворуч Лукерка з цеберком води. Ворухнувся - рулі повороту ні в руках, ні в ногах не дійсвують, кабіна й увесь фюзеляж мокрі-мокрісінькі"

Отже, в гуморесці "Зенітка" О.Вишня через художній образ мужнього партизана розкриває патріотичну ідею вірності Вітчизні.

"Чухраїнці"

Особливо нещадно викривав Вишня слабкість українців інстинкту громадської і національної єдності, їх анархічний псевдо індивідуалізм, їхню інертність, всі три риси в психології і думанні українця, що так довго обійшлися і обходяться Україні на суворому іспиті доби динамічних перемін і модернізацій.

"Гонів із сотню за Атлантидою, трошки вбік, праворуч" розташувалась така давня країна Чукрен, назва якої походить від того, "що її населення, люд тобто Божий, завжди чухався.

Дитина маленька, як тільки починало було спинатися на нього і коли його чи запитають про що-небудь, чи загадаються, що зробити, зразу воно лізе до потилиці і починає чухатись. І так ото чухається все своє життя, аж поки дуба вріже..."

Сатирично відгукується Вишня не тільки на лінь, а й на процеси малоросійства, недбальства у ставленні до рідної мови й культури, розчинення їх у союзному "кориті".

"Спочатку в них пісні були дуже короткі, мелодійні з глибоким змістом, а потім, як уже було заведено "Всечухраїнський день музики", почали співати "Корито".

Ой корито, корито,
Повне води наливо.
Там дівчонки руки мили
А мальчики воду пили,
Не хочу я чаю пити,
Не хочу заваривати,
Не хочу тобі любити,
З тобою розгаваривати".

Таке ж "зачухане" керівництво в Чукрен. Все співи – Європа дивуватись перестала, просто відгородилась.

"Сусіди-атлантидяни оті самі, аж вікна було позачиняють:

-Співають чухраїнці! От народ!? А коли це вони вже за індустріалізацію візьмуться?"

Актуальність цього твору очевидна.

Гумореска "Чухраїнці" складається з передмови, трьох розділів і післямови.

Велика й багата земля, давня країна – населення ж найвідсталіше в Європі.

Дотепно змальовує Остап Вишня простори Чукрен

"Прадавні матеріали, знайдені при розкопках царя Передериматняріохора свідчать вже більше про географічне положення Чукрен: від біблійської річки Сону аж до біблійської річки Дяну" Кирпаті гори на Заході.

На півдні найсиніше в світі море, найбільша річка Дмитро, а ще є річка Дситро, то й населення зветься надмитрянці і надситрянці.

Чухраїнці і цей поділ приймають як даність. Звикли. Звичка до свого напівдикого існування така глибока, що стала характером.

Всього понад 30 млн.чухрянців, "хоч здебільшого вони й самі не знали, хто вони такі суть...

Як запитають було їх:

-Якої ви, люде, нації?

Вони, почухавшись відповідають:

-Та й хто зна... Живемо в Шенгереївці. Православні.

Дуже гостро кпинить своїх земляків О.Вишня за рабський дух, за брак почуття національної гідності, гордості й самоповаги.

"А найбільше любили чухраїнці на вгородах соняшники. – Хороша, — казали вони, —рослина. Як зацвіте -зацвіте-зацвіте!. А потім як ісхилить голову і стоїть перед тобою, як навколюшках... Так, ніби він -ти, а ти-ніби пан. Уперто покірлива рослина" — виплекане століттями колоніального "виховання" українство.

Сатирик виділяє в ментальності чухраїнця аж п'ять глибоко-національних рис:

1. Якби ж знаття
2. Забув

3. Спізнився
4. Якось-то воно буде
5. Я так і знав.

Якби ж знаття — "найхарактерніша для чухраїнця риса". Прискіпливо аналізував українство сатирик, засуджуючи неповоротний спосіб його мислення, страшенно боляче було йому за таку нездатність до дії, безініціативність, пасивність нашого люду. Гостро висміював сльозливу емоційність на надмірний ліризм української літератури.

В післямові сяйнула дотепам Вишнівська доброзичливість.

"— Нічого! Якось-то воно буде" Бо сам же мовляв з них, чухраїнців.

Семінарське заняття.

Тема: Збереження традицій О.Вишні в українській літературі.

План.

1. Створення жанру "усмішки".
2. Утвердження героїзму народу і нового героя засобами гумору
3. Майстерне зображення рідної природи та заклик до її збереження.

Теми рефератів, творів.

1. Продовження у творчості О.Вишні традицій бурлеску, де охоплюється високе і низьке, анекдот і дотеп.

2. "Треба любити людину. Більше, ніж самого себе" (О.Вишня)

3. "Коли входиш в літературу, чисти черевики" (за творами О.Вишні)

Запитання і завдання

1. Які ви знаєте жанри сатири та гумору? В чому виявляється жанрова своєрідність усмішки?

2. Охарактеризуйте ідейно-тематичну багатоманітність сатири та гумору Остапа Вишні.

3. У чому і як виявляється типове та індивідуальне в характері діда Свирида?

4. Як у творах Остапа Вишні розкривається єдність воєнного і трудового подвигу народу?

5. Що вам найбільше подобається в "Мисливських усмішках"?

6. Подумайте, як у творчості Вишні продовжуються класичні традиції Шевченка і Гоголя, Франка і Щедрина, Маротовича і Чехова.

7. Розкажіть про дитинство О.Вишні, про оточення, в якому він зростав використовуючи відомості з твору "Моя автобіографія" та цитати

8. Що ви можете розповісти про юність письменника, його навчання, участь в громадському житті, перші літературні спроби. (використовуючи цитат з твору "Моя автобіографія")

9. Які ви знаєте жанри сатири та гумору(памфлет, фейлетон, гумореска, усмішка с.134)

10. Як Остап Вишня зображує менталітет українського народу у гуморесці "Чухраїнці"

а)як описує характер жителів країни "Чукрен"

б) як змальовує керівників

в) як описує географічне положення і простори "Чукрен"

г) які риси виділяє в ментальності українця

11. Яка основна тема та ідея "Зенітки"?

12. Тема любові до природи, її захисту в "Мисливських усмішках".

Остап Вишня. Тестові завдання

1. Справжнє ім'я та прізвище Остапа Вишні:

А) Павло Гробовський

Б) Олег Ольжич

В) Павло Губенко +

2. Остап Вишня народився:

А) в с. Чаплинка на Херсонщині

Б) в м. Носівка на Чернігівщині

В) на Полтавщині в хуторі Чечва +

3. Скільки дітей було в сім'ї Губенків

А) 2

Б) 8

В) 1

Г) 16 +

Д) 10

4. В скільки років малого Остапа відправили до школи пізнавати науки?

А) в 5р

Б) 6р +

В) 12р

5. Початкову освіту здобув у:

А) сільській школі +

Б) в Полтаві

В) в м. Грунь

6. В якому році підліток був зарахований на казенне навчання до Києва:

А) 1901

Б) 1903 +

В) 1905

7. Яку професію він тут здобув?

А) юриста

Б) бухгалтера

В) хірурга

Г) фельдшера +

Д) вчителя

8. Що стало на перешкоді до закінчення Київського університету?

А) відданість літературі +

Б) смерть батька

В) нестача коштів

9. Перший друкований твір:

А) "Моя автобіографія"

Б) "Демократичні реформи Денікіна" +

В) "Зенітка"

10. Під яким псевдонімом вийшов цей твір:

А) Остап Вишня

Б) Павлик Губенко

В) Павло Грунський +

11. Де вперше з'явився псевдонім "Остап Вишня":

А) У газеті "Селянська правда" +

Б) "Зоря"

В) "Вільний голос"

12. У якому році вперше О.Вишню звільнили з роботи?

А) 1935

Б) 1925 +

В) 1920

13. В якій газеті О.Вишня продовжує друкуватися після звільнення:

А) "Вісті ВУЦВК" +

Б) "Селянська правда"

В) "Правда"

14. Хто йому в цьому допоміг:

А) Максим Рильський

Б) Микола Куліш

В) Ілан Блакитний +

15. З якої гуморески ці слова:

"А кум з правого флангу заходить. Але тут у нас ошибка організована вийшла: рогачі ми непоховали..."

А) "Моя автобіографія"

Б) "Зенітка" +

В) "Мисливські усмішки"

16. Як називається спільна книга Марка Твена та Остапа Вишні:

А) "Кримські усмішки"

Б) "Сільськогосподарська пропаганда" +

В) "Мисливські усмішки"

17. Що стало причиною написання гуморески "Сільські усмішки"

А) відпочинок в с.Мануївка

Б) в с.Пасіки +

В) відпочинок у Москві.

18. У якому році Остап Вишня був заарештований:

А) 1903

Б) 1931

В) 1929

Г) 1933 +

19. Остап Вишня відбував покарання у:

А) М.Кома +

Б) на Сахаліні

В) в м. Гуна

20. Як називається селище, де мали розстріляти О.Вишню?

А)Дермань

Б) Кокав

В) Чебю +

21. У якому журналі була надрукована гумореска "Моя автобіографія"

А) "Книгоспілка" +

Б) "Слово"

В) "Село і люди"

22. Кому належать ці слова із однієї гуморески О.Вишні:

"У мене немає жодного сумніву в тому, що я народився, хоч і під час мого появи на світ біли... мати сказала, що мене витягли з колодязя, коли напували корову Оришку".

А) Діду Свириду з гуморески "Зенітка"

Б) Остапу Вишні з гуморески "Моя автобіографія" +

23. Де помер Остап Вишня:

А) у с. Пасівка

Б) у Львові

В) у Києві +

24. В якому році помер Остап Вишня:

А) 1956 +

Б) 1954

В) 1965

25. Гумореска "Усипка, упичка, усушка й утруска" написана в період:

А) перебування у концтаборі

Б) навчання у школі

В) звільнення з праці. +

26. В якому журналі вона була вперше надрукована:

А) "Дивослово"

Б) "Вісті ВУЦВК" +

В) "Слово"

27. Письменником якого жанру був Остап Вишня:

А) реалізму

Б) романтизму

В)гумористично-сатиричного +

28. В якому році і де вперше побачила світ гумореска "Зенітка"

А) у газеті "Радянська Україна" в 1944р +

Б) у журналі "Вісті ВУЦВК" у 1927

В) у журналі "Дивослово" у 1952р

29. Любов до чого зображена у Мисливських усмішках

А) до України

Б) до природи +

В) до СРСР

30. Як назвав свій щоденник Остап Вишня:

А) "Думи мої, думи мої..." +

Б) "Вимушена перерва"

Остап Вишня. Тестові завдання

1. В якому році народився Остап Вишня.

А)1889 +

Б)1901

В)1882

2. Де народився , в якому місті?

А) на Закарпатті

Б) на Полтавщині +

В) на Херсонщині

3. Де здобув початкову освіту

А) в Польщі

Б) в своєму селі +

В) в Хусті

4. В якому році склав іспити

А) 1890

Б) 1903 +

В) 1901

5. Яке життя продовжував О.Вишня

А) самостійне +

Б) коло батьків

В) шкільне

6. Після одержання атестата зрілості юнак вступає до:

А) Полтавського технікуму

Б) Київського університету +

7. Який письменник воїстино Остап Вишня:

А)соціальний

Б) національний

В) народний +

8. Чи Остап Вишня псевдонім:

А) так +

Б) ні

9. Перший друкований твір письменника був підписаний псевдонімом "Павло Грунський" від чого це походить:

А) від батькової фамілії

Б) від ім'я коханої дівчини

В) від містечка Грунь

10. Під якою гуморескою стоїть підпис Остап Вишня:

А) "Заєць"

Б) "чудака, їй-богу" +

В) "Вовк"

11. У 1928р "Усмішки" Остапа Вишні були видані

А) у двох томах

Б) у восьми томах

В) в чотирьох томах +

12. У 1930р високу оцінку здобула п'єса:

А) "Запорожець за Дунаєм" +

Б) "Лицем до села"

В) "Реп'яшки"

13. "Думи мої, думи мої..." - що так називалось:

А) газета

Б) щоденник О.Вишні +

В) п'єса

14. У які роки збірки виходять одна за одною:

А) у післявоєнні +

Б) 1959р

В) 1903р

15. З ким Остап Вишня зустрічається у Москві:

А) П.Губенко

Б) М. Рильський +

В) І. Багряним

16. О Вишня у 1956о пішов від нас:

А) морально

Б) фізично +

17. Де написані такі рядки Остапом "...що треба, щоб мати право з людини посміятись"

А) "Зенітці"

Б) "Дід Матвій"

В) "Думи мої, думи мої..." +

18. Який жанр використовував Остап Вишня:

А) гумористично-сатиричний +

Б) реалізм

В)експресіон

19. Його герої в творах

А) зухвалі

Б)мудрі й працьовиті +

В) егоїстичні

20. У 1854 році написана

А) "Зенітка"

Б) "Вибране" +

В) "Нещасне кохання"

21. З якого року та місця О.Вишня вів щоденник під назвою "Думи мої, думи мої..."

А) грудень 1946р

Б) серпень 1947р

В) грудень 1948р +

22. В які роки Остап Вишня уславився як великий майстер комічної сатири:

А)під час Великої Вітчизняної війни +

Б) післявоєнні

В)1904

23. Про що писали О.Вишні автори листів, які до нього приходили

А)про зневагу до Батьківщини

Б) про свої болі та страждання +

В)про зневагу до нього

24. Де розповідається в ті часи про О.Вишню

А) у піснях

Б) в анекдотах

В) в легендах і анекдотах +

25. Де написана такі рядки "Мої "друзі", будь вони тричі прокляті"

А)в робочому кабінеті +

Б) в "Реп'яшки"

В)у щоденнику

26. Остап Вишня:

А) егоїст

Б)зухвалий

В)життєлюб +

Г) оптиміст

27. З якої усмішки ці рядки "Птахи — друзі наші"

А)"Дрохва"

Б) "Самі собі шкідники"

В) "Бекас"

28. В якій усмішці існують такі рядки "... доки все в тебе буде в порядку: і рушниця, і набої, і одежа, і рюкзак..."

А) "Відкриття охоти" +

Б) "Як варити і їсти суп з дикої качки"

В) "дикий кабан або вепр"

29. Де помер Остап Вишня:

А) у Києві +

Б) у Груні

В) у Львові